TSUE

YASHIL IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON, I-QISM

Google scholar

RePEc RESEARCH PAPERS IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
I-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'RTA DAROMADLI MAMLAKATLARDA INNOVATSION XARAJATLARNING EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASIGA TA'SIRI 20
Karimova Xulkar Raxmanali qizi
Jalg'ashova Nazira Umbet qizi

MINTAQADA SANOAT SALOHIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 26
Mamedov Ko'palboy Masharipovich

TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA SIFATNI TA'MINLASH 30
Umarov Ravshanjon Gafurovich

SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI 36
Mamurov Doniyor Eldorovich

MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSIYALARDAN FOYDALANISH TAMOYILLARI VA USULLARI 43
Ro'zimov Doniyor Soporboy o'g'li

TOSHKENT METROPOLITENI SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DARAJASINING DINAMIKASI VA UNI XALQARO TAJRIBA BILAN QIYOSIY BAHOLASH 49
Mansurov Xamrokul Ilxomovich

ЦИФРОВАЯ САМООРГАНИЗАЦИЯ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ 56
Мирвосикий Хилола Хабибулла кизи

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI 64
Z.Sh. Matniyozova

DEVELOPMENT MECHANISMS OF EMBEDDED FINANCE SERVICES IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN BASED ON OPEN BANKING 69
Khurramova Fotima Bakhodir qizi

IMPROVING THE PRACTICE OF FINANCING INVESTMENT PROJECTS THROUGH SYNDICATED LOANS PROVIDED BY COMMERCIAL BANKS 76
Xudaynazarov Davrbek Abdullayevich

TASHQI SAVDO DINAMIKASI VA BANK MOLIYAVIY XAVFSIZLIGI: O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MISOLIDA AMALIY TAHLIL 83
Babadjanov Shuxrat Atxamovich

GREEN LENDING PRACTICED AMONG UZBEK COMMERCIAL BANKS: SURVEY- BASED ASSESSMENT OF READINESS AND CONSTRAINTS 90
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li

"YANGI O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASI DOIRASIDA IQTISODIY O'ZGARISHLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI 96
Amirov Otabek Xudoyberdi o'g'li

BARQAROR YASHIL INVESTITSIYALARNING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGETIKA RIVOJIGA ROLINI VA HISSASINI TAHLIL QILISH: O'ZBEKISTON MISOLIDA 101
Zilola Kazakova

HUDUD SANOATIDA KAPITAL VA MEHNAT RESURSLARI SAMARADORLIGINI KOBB–DUGLAS MODELI YORDAMIDA BAHOLASH 113
Turayev Baxrom Ergashevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

"MAHALLA BANKIRI" INSTITUTI DAVLATBANK HAMKORLIGINING OPERATSION BO'G'INI SIFATIDA: SAMARADORLIK MEZONLARI VA OPTIMAL YUKLAMA PARAMETRLARI 120
Nurmuratov Azamat Mamarizo o'g'li

SHAHAR JAMOAT TRANSPORTI YO'NALISHLARINING AHOLI EHTIYOJLARIGA MOSLIGINI TADQIQ ETISH (URGANCH SHAHRI MISOLIDA) 127
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi

O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINI RO'YXATGA OLISHNING AGRAR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDAGI INSTITUTSIONAL ROLI 132
Shohujayeva Zebo Safoyevna
Xolov Javlonbek Davronovich

УЗБЕКИСТАН КАК АКАДЕМИЧЕСКИЙ ХАБ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ 138
Эргашева Шахло Тургуновна

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ КАК ИНФОРМАЦИОННАЯ ОСНОВА ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ 146
Маннапова Раъно Аброровна

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYAVIY, INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI QO'LLABQUVVATLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MODELLARI: "3M-PLATFORMA" VA "SMART YOUTH BUSINESS ECOSYSTEM" KONSEPSIYALARI 154
Xojiyev Ma'murjon Muxsinjon o'g'li

RAQAMLI BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL XUSUSIYATLARI 163
Begimqulova Sevara Nurmamatovna

KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI 169
Yusupov Muxiddin Soatovich
Normaxmatov Fazliddin Nuriddin o'g'li

OLIY TA'LIMDA INNOVATSION MENEJMENT IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH 177
Abdullayev Farhod Ozodovich

"YASHIL MAKON" UMUMMILLIY LOYIHASINI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-AMALIY NATIJALARI 180
Jamshidbek Bobojonov

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KLASTERLARNING AHAMIYATI 184
Radjabova Mavluda Ergash qizi

STRENGTHENING MAHALLA ENTREPRENEURSHIP THROUGH AN INTEGRATED ECOSYSTEM: FUNCTIONAL LINKAGES, DIGITAL COORDINATION, AND REGIONAL EVIDENCE 189
Zafarjon Odiljonovich Tuxtasinov

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA GENERATIV SUN'IY INTELLEKT INFRATUZILMASINING NAZARIY ASOSLARI 195
Saidov Jaloladdin Allaberganovich

KORXONALARDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 202
Mamajonova Surayyoxon Maxmudjonovna

PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA INNOVATSION RIVOJLANISHNING HUDUDIY XUSUSIYATLARINI BAHOLASH METODIKASI 207
Tojiyev Sa'dulla Muhitdinovich

INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION IMPROVING ECONOMIC INCENTIVE AND RESOURCE-ALLOCATION MECHANISMS AS A FACTOR IN INCREASING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE "TECHNOPARK" ENTERPRISE 213
Erkinova Umidakhon Ilhom qizi

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED RECRUITMENT SYSTEMS ON HIRING QUALITY 218
Mutalova Manzura Abdushukur qizi
TOMORQA XO'JALIGI FAOLIYATI BILAN BOG'LIQ NOQISHLOQ XO'JALIGI FAOLIYATINING TA'SIRINI IQTISODIY BAHOLASH 224
U.U.Nurullayev
SHAHAR HUDUDLARIDA EKOLOGIK MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI 230
Asqarov Akmal Anvar o'g'li
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING METODOLOGIK ASOSLARI 235
Ziyodullayev Sodiqjon Mamadillayevich
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MOLIYAVIY NATIJALAR AUDITI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING YAXLIT TIZIMI 240
Bekchanov Faxriddin Atabekovich
MAHALLIY TURIZMNI RIVOJLANLANTIRISHNING TASHKILIYIQTISODIY MEXANIZMINING ASOSIY FUNKSIYA VA PRINSIPLARI 246
Xayrullayev Elbek Xayrulla o'g'li
ЛИЗИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБНОВЛЕНИЯ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА: ФИНАНСОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ 250
Дадабоева Муштари Хамидиллаевна
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK BAHOLASH 261
Abdiraxmonov Farxod Arabboyevich
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINING NAZARIY MODELLARI 267
Jurayev Ismatulla Izzatullayevich
FINANCIAL MODELS IN THE EDUCATION SECTOR: A COMPARATIVE INSTITUTIONAL ANALYSIS OF STATE, PRIVATE, AND MIXED FUNDING SYSTEMS 275
Imomov Inomiddin
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI 281
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich
NOAN'ANAVIY PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA MAZMUNI 292
Djumonov Dilshod Safarolievich
URBANIZATSIYA SHAROITIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASH MUAMMOLARI 302
Shodmonov Nurjaxon Shokir o'g'li
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB QUVVATLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 308
Reimbergenov Xurrambek Xushnudovich
O'ZBEKISTONDA KO'CHMAS MULK BOZORI XIZMATLARINING HOZIRGI HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI 314
Sadikova Dildora Abdulla qizi
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI 321
Baxadir Adilchayev
EKOLOGIK TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI 327
Ergasheva Mohinurxon Odilxon qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

BANK OPERATSIYALARI BO'YICHA ICHKI AUDIT AMALLARINING MAZMUNIY VA USLUBIY TAHLILI 331
Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich

РАЗРАБОТКА И ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ 341
Гофурова Шахрибону Комол қизи

INNOVATION-DRIVEN BUSINESS COMPETITIVENESS THROUGH DIGITAL TRANSFORMATION AND TECHNOLOGICAL CAPABILITY 349
Sarvinoz Asamova

HUDUDIY INVESTITSIYA OQIMLARINI DIFFERENSIAL BAHOLASH ASOSIDA MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI MANZILLI RAG'BATLANTIRISH 359
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li

XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH YO'LLARI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI 368
Samiyev Mirkamol Amriddin o'g'li

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ: СУЩНОСТЬ, РОЛЬ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ 372
Матчанов Умирзак Сейтжанович

O'ZBEKISTONDA YASHIL LOGISTIKA TAMOYILLARI ASOSIDA MULTIMODAL TRANSPORT-LOGISTIKA KORIDORLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 379
Islomjon Jamshedovich Jamshedov

YASHIL INVESTITSIYALARNING HUQUQIYINSTITUTSIONAL ASOSLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI 389
Temirova Nozima Shuhrat qizi

ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARIDA MOLIYAVIY TAHLILNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA XALQARO TAJRIBA 395
Amanqulova Muxlisa Narsafar qizi

MEHNAT UNUMDORLIGI VA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI BAHOLASH 403
Rashidov Zuhriddin Sanjar o'g'li

MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA KLASTERLASHNING ASOSIY TAMOYILLARI VA KONSEPTUAL ASOSLARI 408
Movlonova Dilrabo Nomoz qizi

HUDUD IQTISODIY TIZIMIDA INNOVATSION INFRATUZILMANING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH 412
Sapayev Sindor Qadamboy o'g'li

KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMDA KPINING AHAMIYATI VA UNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY YONDOSHUVLARI 418
Botirjon Ergashov

MO'YNA VA TRIKOTAJ MATERIALLARNI YOPISHTIRISH UCHUN SUVLI POLIMER YOPISHTIRUVCHI KOMPOZITSIYA: TARKIBI, TAYYORLASH USULI VA XOSSALARI 424
Temirova Gulnoz Ibodovna
Shodmonova Mijgona Salimovna

SURXONDARYO VILOYATI TURIZM SALOHIYATINI BAHOLASHNING KOMPLEKS MODELI 429
Mamatov Sardor Ilyosovich
Rashidova Nargiza Orifjon qizi

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA INTERNETMARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK TAHLILI VA EMPIRIK NATIJALAR 435
Pirmatov Oybek Shovkat o'g'li

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INSON
KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH YO'LLARI 442
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich
PAXTA YETISHTIRISHDA QO'LLANILADIGAN BARQAROR QISHLOQ XO'JALIK
AMALIYOTLARI: XALQARO ILMIY ADABIYOTLARNING TIZIMLI TAHLILI 447
Rashitova Nilufar Xatambayevna
Mirkasimov Baxrom Ravshanovich
Karimov Komiljon Xamidovich
Abduvaliyeva Nilufar Muxamadnosir qizi
RAQAMLI BANKLAR VA KIBERXAVFSIZLIK: ZAMONAVIY
TAHDIDLAR VA HIMOYA USULLARI 465
Abrorov Azizjon Akobirovich
HUDUDLAR RIVOJLANISHI SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING
RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH UCHUN XAVFSIZLIK MEXANIZMLARINI
TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI 470
Xalilov Nurullo Xamidillayevich
HUDUDIY INVESTITSIYA OQIMLARINI DIFFERENSIAL BAHOLASH ASOSIDA
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI MANZILLI RAG'BATLANTIRISH 476
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH
AMALIYOTINING TAHLILI 485
Jumaniyazova Feruza Rajabovna
O'ZBEKISTONDA XALQARO EKOLOGIK MAJBURIYATLARNI AMALGA OSHIRISHDA
DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI 491
G'ayratullayev Noxidxon Iqboljon o'g'li
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLASHTIRISH ORQALI
TIJORAT RISKLARINI KAMAYTIRISH IMKONIYATLARI 495
Sharipova Gulmira Toxirovna
MINTAQAVIY RIVOJLANISH TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TARKIBIY ELEMENTLARI 502
Rasuljonov Abu Bakr Abdumalik o'g'li
SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNING IQTISODIY MOHIYATI
VA INVESTITSION LOYIHALARNI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI 507
Sarimsaqov Sherzod Xamidovich
DAVLAT QIMMATLI QOG'OZLARI MUOMALASI VA ULARNING DAROMADLILIK
XUSUSIYATLARINING MOLIYA BOZORI DINAMIKASIGA TA'SIRI 512
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li
KICHIK BIZNESNI MOLIYAVIY QO'LLABQUVVATLASH TIZIMINI
RIVOJLANTIRISH ORQALI TADBIRKORLIK FAOLLIGINI OSHIRISH 518
Kamoldinov Davronbek Ikromjon o'g'li
O'ZBEKISTONDA TIBBIY TA'LIMNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI:
GORIZONTAL MODEL VA 2026-YILGACHA RIVOJLANISH PROGNOZI 522
Nazarov Baxrom Mustafayevich
QURILISH XIZMATLARI BOZORINING IQTISODIY MOHIYATI,
MAZMUNI VA XIZMATLAR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI 529
Shakarov Davron Ulashboyevich
QISHLOQ JOYLARDA "AQLLI AGROTURIZM" VA RAQAMLI GEOAXBOROT
TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-INNOVATSION MODELLARI 537
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi
ATMOSFERA IFLOSLANISHINING QISHLOQ XO'JALIGI HOSILDORLIGIGA TA'SIRI:
HUDUDIY STATISTIKA ASOSIDAGI PANEL TAHLILI VA METODOLOGIK MUAMMOLAR 542
Eshpulatov Dostonbek Boxodir o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARNING STRATEGIK RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 556
Rasulov Baxtiyor Bahodirovich
OLIY TA'LIM TIZIMIDA PROFESSOR-O'QITUVCHILAR RESURSI TAQSIMOTI: TALABA-O'QITUVCHI NISBATINING TOIFAVIY TAHLILI VA DIFFERENSIAL TARTIBGA SOLISH MASALALARI 561
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar qizi
TO'QIMACHILIK SANOATI IQTISODIY SALOHIYATINING ASOSIY DETERMINANTLARI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON UCHUN USTUVOR YO'NALISHLAR........ 567
Yuldashev G'olibjon Turgunovich
СТРАТЕГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ 576
Абдуллаева Одинахон Гайратжон қизи
BO'LAJAK MUTAXASSISLARNI BOSHQARUV FAOLIYATIGA TAYYORLASH MUAMMOSINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI 583
Akramov Izzat Ikromovich
Rahmatov Shuxrat Axadovich

BO'LAJAK MUTAXASSISLARNI BOSHQARUV FAOLIYATIGA TAYYORLASH MUAMMOSINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI

Akramov Izzat Ikromovich
Farobiy maktabi direktori

Rahmatov Shuxrat Axadovich
PhD, Buxoro davlat texnika universiteti
"Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi dots.

Abstract. The article highlights the scientific and theoretical aspects of the problem of preparing future specialists for management activities in higher education institutions. The studies of domestic and foreign scholars, including researchers from CIS countries, on management, pedagogical management, economic education, and the formation of economic competence are systematically analyzed. Based on the analysis of scientific literature, gaps in existing research have been identified.

Keywords: management activities, economic education, economic competence, professional training, pedagogical management, model of a future specialist.

Annotatsiya. Maqolada oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak mutaxassislarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash muammosining ilmiy-nazariy jihatlari yoritilgan. Mahalliy hamda xorijiy, jumladan, MDH mamlakatlari olimlarining boshqaruv, pedagogik menejment, iqtisodiy ta'lim va iqtisodiy kompetensiyani shakllantirishga oid tadqiqotlari tizimli tahlil qilingan, ilmiy adabiyotlar tahlili asosida mavjud tadqiqotlardagi bo'shliqlar aniqlangan.

Kalit so'zlar: boshqaruv faoliyati, iqtisodiy ta'lim, iqtisodiy kompetensiya, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik menejment, kelajak mutaxassisi modeli.

Аннотация. В статье освещены научно-теоретические аспекты проблемы подготовки будущих специалистов к управленческой деятельности в высших образовательных учреждениях. Системно проанализированы исследования отечественных и зарубежных ученых, в том числе ученых стран СНГ, посвященные вопросам управления, педагогического менеджмента, экономического образования и формирования экономической компетентности. На основе анализа научной литературы выявлены пробелы в существующих исследованиях.

Ключевые слова: управленческая деятельность, экономическое образование, экономическая компетентность, профессиональная подготовка, педагогический менеджмент, модель будущего специалиста.

KIRISH

Mamlakatimizda ro'y berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar mehnat bozorining yuksak talablariga javob beradigan professional kadrlarni samarali tayyorlashni ta'minlovchi yangicha yondashuvlarni izlash zaruratini tug'dirmoqda. Hozirgi kunda oliy ta'limda bo'lajak mutaxassislarga iqtisodiy bilim berish orqali ularning kasbiy faoliyat darajasini oshirish dolzarb muammo bo'lib qolmoqda.

Oliy ta'lim muassasalarida iqtisodiy ta'lim-tarbiya berishdagi izchillik va muvofiqlikni o'rganish muhim masaladir. Hozirgi kunda zamonaviy mutaxassislarga bo'lgan talab tobora ortib bormoqda. Jamiyatdagi iqtisodiy-ijtimoiy shart-sharoitlar, iqtisodiy munosabatlar va iqtisodiy tizimlar jadal rivojlanmoqda. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak mutaxassislarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash jarayoni, ularda iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishning shakl va uslublari, yosh avlodni amaliy mehnat faoliyatiga tayyorlash masalalarini chuqur tahlil etish maqsadga muvofiqdir (2019).

Maqolaning maqsadi — oliy ta'limda bo'lajak mutaxassislarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash muammosi bo'yicha mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish, ushbu yo'nalishdagi yetakchi tadqiqotlarni umumlashtirish hamda mavjud ilmiy bo'shliqlarni aniqlashdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, mahalliy va xorijiy manbalarni qiyosiy tahlil qilish, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Dissertatsiya tadqiqotlari, monografiyalar va ilmiy maqolalar mazmunan tahlil qilinib, ularda ilgari surilgan g'oya va natijalar muammoning turli jihatlari, xususan, boshqaruv, pedagogik menejment va iqtisodiy kompetensiya bo'yicha guruhlandi. Tadqiqot materiallarini tizimlashtirish, tahlil qilish va maqola matnini tayyorlash jarayonida yordamchi vosita sifatida sun'iy intellekt texnologiyalaridan 10 foizgacha foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mahalliy olimlarning boshqaruv va pedagogik menejmentga oid tadqiqotlari

Oliy ta'lim tizimida innovatsion boshqaruvni shakllantirish va boshqaruv kompetentligini rivojlantirish bo'yicha bir qator olimlar muhim ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Jumladan, S.S. G'ulomov o'z tadqiqotlarida ta'lim muassasalarida boshqaruvni modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda raqamli ta'lim muhitini yaratish orqali samaradorlikni oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratgan. M.T. Mirsoliyeva oliy ta'limda pedagogik menejmentni takomillashtirish va bo'lajak mutaxassislarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqqan bo'lsa, M. Pardayev iqtisodiy ta'lim yo'nalishlarida boshqaruv samaradorligini oshirish hamda bozor talablariga mos kadrlar tayyorlashning innovatsion usullarini taklif etgan. Yo.U. Ismadiyarov va O.X. Xamidov esa oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruv yondashuvlari, sifat menejmenti hamda universitetlarning xalqaro reytinglardagi mavqeyini oshirish masalalarini ilmiy asoslab bergan. M. Sharifxo'jayevning ishlari esa kadrlar tayyorlashda zamonaviy boshqaruv metodologiyasini amaliyotga joriy etishga qaratilgan.

Xorijiy va MDH olimlarining ilmiy izlanishlari

Zamonaviy boshqaruvning rivojlanishida R. Anisimov, P. Ananin, T. Vasileva, Z. Bagirova, E. Belova, I. Gancherenok, O. Karpova, S. Muxoyed, O. Sitnikova, M. Shifrin va boshqalarning ishlari ahamiyatli ekanini ta'kidlab o'tish lozim. Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv masalalari A. Egorshin va S. Reznikning ilmiy tadqiqot ishlarida yoritilgan. Biroq zamonaviy rahbar kadrlarni tayyorlash uchun oliy ta'limda samarali pedagogik shart-sharoitlar yaratish va maqsadli tadqiqotlarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

Yuqorida nomlari keltirilgan olimlar tomonidan oliy ta'limda innovatsion boshqaruv, kadrlar kompetentligini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish yo'nalishlarida muhim tadqiqotlar olib borilgan bo'lsa-da, ularning aksariyati mahalliy tajribaga asoslangan. Ilg'or xorijiy tajribalarni, xususan, Yevropa va AQSh universitetlarida qo'llaniladigan menejerlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali mexanizmlarini chuqur o'rganish va ularni milliy tizimga moslashtirish borasidagi ilmiy izlanishlarni yanada kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Shu bois xorijiy ilg'or amaliyotlarni integratsiya qilish yo'nalishidagi ilmiy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelajak mutaxassis modeli

Iqtisodchilarni kasbiy tayyorlashda ta'lim omillarining ta'sirini o'rganishda MDH olimi O.V. Jironkina tomonidan taklif etilgan kelajak mutaxassis modeliga murojaat qilish mumkin. Ushbu modelga ko'ra, kelajak iqtisodchilarini tayyorlashda uchta asosiy yondashuvni ajratish mumkin: 1) ijtimoiy yo'naltirilgan; 2) amaliyotga yo'naltirilgan; 3) gumanitar yo'nalishga ega bo'lib, oliy ta'limning nazariy yo'naltirilgan amaliyoti bilan to'ldirilgan yondashuv. Olim fikriga ko'ra, mutaxassisni tayyorlash — uning "modelini" yaratish jarayonida kelajak iqtisodchisining maqbul holati va xususiyatlarini, ya'ni uning "obrazi"ni belgilash, shuningdek, mazkur obrazga erishish algoritmini ishlab chiqish zarur. Bu jarayonga, o'z navbatida, oliy ta'lim pedagogikasining rivojlanishi va oliygohlarda iqtisodchilarni tayyorlash amaliyoti ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning istiqboli ta'lim tizimining rivojlanishi bilan uzviy bog'liqdir. Ta'lim sohasida yo'lga qo'yilayotgan xalqaro hamkorlik o'z samarasini bermoqda. Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev tomonidan ta'lim tizimini yanada rivojlantirish va zamon talablariga moslashtirish borasidagi kelajak strategiyasi aniq belgilab berilgan. Ta'lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biri dunyodagi yetakchi oliy ta'lim muassasalari tajribasiga asoslangan holda eng zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etishdir. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etishga oid N.A. Muslimov va M.H. Usmonboyevaning ilmiy ishlarida innovatsion, modul, hamkorlik, interfaol, muammoli, masofaviy, kompyuter, loyiha, rivojlantiruvchi, tabaqalashtirilgan, individual, dasturiy va mustaqil ta'lim texnologiyalarining mohiyati, nazariy asoslari hamda turlari (2015) to'g'risida yetarlicha ma'lumotlar berilgan.

Pedagogik-psixologik asoslar

E.F. Foziyev (2008), B.S. Qodirov (2022), M.G‘. Davletshin (1971), V.M. Karimova (2008), L.S. Vigotskiy (2010), S.L. Rubinshteyn (2002) va boshqalar o‘z ilmiy ishlarida bo‘lajak mutaxassislarda umumiy savodxonlik va aqliy qobiliyatni rivojlantirish, ularni iqtisodiy tarbiyalashga yo‘naltirishning pedagogik-psixologik asoslari haqida e’tiborga molik fikrlarni ilgari surgan.

Ta’lim va tarbiya sohasida iqtisodiy islohotlarning paydo bo‘lishiga oid masalalar bo‘yicha P.R. Atutov, B.T. Lixachev va boshqalar izlanishlar olib borgan. Ularning fikricha, iqtisodiy ta’lim va tarbiya pedagogik faoliyat bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, yoshlarning iqtisodiy ongini shakllantirishga qaratilgan maxsus o‘ylangan ish tizimidir. Olimlarning fikricha, iqtisodiy ta’lim iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishga, axloqiy va ishbilarmonlik fazilatlari, ijtimoiy faollik hamda tadbirkorlikni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

Yigirmanchi asr pedagogik adabiyotida L.S. Vigotskiy (2010), S.L. Rubinshteyn (2002), Yu.K. Babanskiy (2022), V.V. Davydov (1972), M.A. Vasileva (2005), N.F. Vinogradova (2009), O.S. Bogdanova (1988), F.F. Korolev (1989), V.V. Krayevskiy (1994), N.A. Menchinskaya (1971), A.K. Markova (1993), V.S. Muxina (2004), S.A. Kozlova (2023) va boshqa olimlar yoshlar ijodiy tafakkurining rivojlanish jarayoni ularning bilim va fanni o‘zlashtirish, atrofdagi hayotni idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga bog‘liq ekanligini ta’kidlaydilar. L.S. Vigotskiy shaxsni tarbiyalash va rivojlantirish jarayonlarini boshqarishdan oldin uning o‘zini o‘zi tarbiyalash va rivojlantirish jarayonlariga bosqichma-bosqich o‘tish lozimligini asoslab bergan.

Iqtisodiy kompetensiyani shakllantirishga oid MDH tadqiqotlari

MDH mamlakatlarida iqtisodiyot ta’lim yo‘nalishidagi oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak mutaxassislarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash hamda ularda iqtisodiy bilimlarni shakllantirish masalalari P.V. Skripchenko (n.d.), I.N. Smirnova (2015), P.N. Podlavil’cheva (2013), F.I. Filchenkova (2013), M.A. Pautova (2006), S.A. Boroday (2004) tomonidan, iqtisodiy kompetensiyani shakllantirish esa Y.V. Puziyenko (2007), Y.Y. Ovakimyan (2010), G.M. Morozova (n.d.) tomonidan tadqiq etilgan.

Jumladan, P.N. Podlavil’chevaning (2013) «Iqtisodiy yo‘nalishdagi oliy ta’lim muassasalari bo‘lajak mutaxassislarida kasbiy kompetensiyalarni samarali shakllantirishning omili sifatida deduktiv metod» mavzusidagi dissertatsiya tadqiqotida «deduktiv mantiq» va «deduktiv iqtisodiy fikrlash» tushunchalari aniqlashtirilgan, oliy ta’lim muassasalarida iqtisodiy fanlarni o‘qitishning samarali omili sifatida deduktiv metodning mazmun va mohiyati ochib berilgan, deduktiv metodlarni o‘qitish asnosida bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli tajriba asosida tekshirilgan va ilmiy jihatdan asoslangan.

Y.V. Puziyenko «Bo‘lajak mutaxassislarning iqtisodiy kompetensiyasini shakllantirish» nomli dissertatsiyasida o‘quv jarayonida bo‘lajak mutaxassislarning iqtisodiy kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shartlari asoslangan, iqtisodiy bilimlarning sintezi sifatida «iqtisodiy kompetensiya» tushunchasining mazmuni ochib berilgan, o‘quv jarayonida bo‘lajak mutaxassislarning iqtisodiy kompetensiyasini shakllantirish bo‘yicha kompleks dastur ishlab chiqilgan.

Y.Y. Ovakimyanning (2010) «Universitet bo‘lajak mutaxassislarining iqtisodiy kompetensiyasini rivojlantirish» nomli dissertatsiya ishida bo‘lajak mutaxassislarning iqtisodiy kompetensiyasini rivojlantirishning amaliyotga yo‘naltirilgan modeli va uni muvaffaqiyatli amalga oshirishning pedagogik shartlari ishlab chiqilgan hamda tekshirilgan. Iqtisodiy kompetensiyani rivojlantirishning nazariy-uslubiy asosi insonparvar pedagogika paradigmasida me’yoriy, biznesga yo‘naltirilgan va kontekstual yondashuvlarning uyg‘unligi ekanligi isbotlangan bo‘lib, bu mazkur jarayonni yaxlit holda o‘rganish imkonini beradi.

G.M. Morozovaning (n.d.) tadqiqot ishida bo‘lajak mutaxassislarning iqtisodiy kompetensiyasini shakllantirish modelini nazariy asoslash va eksperimental tekshirish maqsad sifatida belgilangan bo‘lib, «mutaxassislarning iqtisodiy kompetensiyasi» tushunchasi insonning iqtisodiy bilimlari, amaliy tayyorgarligi hamda boshqaruv jarayonida iqtisodiy faoliyatning barcha turlarini amalga oshirish qobiliyatining birligida ifodalangan integral sifat sifatida aniqlangan. Shuningdek, bo‘lajak mutaxassisning to‘g‘ri va o‘z vaqtida qaror qabul qilish qobiliyati hamda tayyorligiga qaratilgan kasbiy faoliyat uchun iqtisodiy ta’limning ahamiyati yoritib berilgan.

O‘zbekistonlik olimlarning hissasi

Respublikamizda bozor munosabatlarini qaror toptirish sharoitida ta’lim muassasalarida iqtisodiy ta’lim-tarbiya berish masalalarini o‘rganish maqsadida yaratilgan dasturlar, darsliklar, o‘quv va uslubiy qo‘llanmalar tahlil qilindi. N. Sanayev (2004), K.N. Kamolova (2005), A. O‘lmasov (2003), A. Vahobov (2014), A.M. Abdullayev (2003), A. Soliyev (1998), M.S. Mirsaidov (2002), N. Yo‘ldoshev (2013), S. G‘ulomov (2001), V.G. Matveyev (1998), B.T. Salimov (2003), H.T. Ahmadxo‘jayev (2004) va boshqa ko‘plab iqtisodchi olimlar o‘z ishlarida iqtisodiy bilim berish muammosini yoritganlar.

A. Ergashev (2022), A.N. Abdullayev (2005), A.A. Ismoilov (2013), A.I. Ishnazarov (2007), H. Aybeshov (2011), Sh.X. Abdullayeva (2017), H. Madrahimov (2002), T. Tashmurodov (2004), R. Madrahimova (2002) va boshqalarning ishlari iqtisodiy ta’lim berishning amaliy masalalari hamda kasbiy-iqtisodiy bilim

berish muammolarini yoritishga bag'ishlangan. Iqtisodiy ta'lim berish metodikasi va unga yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish muammolari bilan esa A. O'lmasov (2003), N. Xo'jayev (2003), A. Razzoqov (2002), U.I. Inoyatov (2013), R.R. Hakimov (2005) va boshqalar shug'ullangan (Jumanov, 2019).

Bo'lajak mutaxassis yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, iqtisodiy munosabatlarga kirishish ko'nikmalari, iqtisodiy tafakkur, iqtisodiy kompetentlik va iqtisodiy madaniyatni rivojlantirishga oid ilmiy tadqiqotlar K.N. Kamalova (2005), A.Sh. Saipnazarov (1998), G'.A. Nabiyev (2021), Z.N. Sayfullayeva (2022), I.B. Ilxomov (2021), M.N. Quchqorova (2020) va boshqa olimlar tomonidan amalga oshirilgan.

K.N. Kamalovaning (2005) «Bo'lajak mutaxassis yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari» nomli tadqiqot ishida bo'lajak mutaxassis yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari ilmiy-nazariy jihatdan asoslangan hamda quyidagi ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan: iqtisodiy tarbiyaga doir xalq pedagogikasi manbalari va Sharq mutafakkirlarining ilg'or g'oyalarini aniqlash; bo'lajak mutaxassis yoshlarning iqtisodiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlarini yoritish; iqtisodiy bilim va malakalarni rivojlantirishning mazmuni, samarali shakl, metod va vositalarini aniqlash; ularning samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish (2005).

Pedagog olim A.Sh. Saipnazarov (1998) tadqiqotlarida bo'lajak mutaxassislarning iqtisodiy ta'limi va tarbiyasini, tafakkurini rivojlantirishning yo'l va vositalari ishlab chiqilgan bo'lib, quyidagi ilmiy yangiliklar asoslangan: bo'lajak mutaxassislarda iqtisodiy bilim, malaka va ko'nikmalarni shakllantirishdagi potensial imkoniyatlar ochib berilgan; bo'lajak mutaxassislar o'zlashtirishlari mumkin bo'lgan iqtisodiy tushuncha va qonuniyatlar tizimi aniqlangan; iqtisodiy mazmundagi masalalarni tanlash va tuzish prinsiplari ishlab chiqilgan.

N.Z. Sayfullayevaning (2022) «Bo'lajak mutaxassislarda iqtisodiy tafakkurni innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish» nomli ilmiy tadqiqot ishida bo'lajak mutaxassislarda innovatsion texnologiyalar asosida iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish masalalari tahlil qilinib, jamiyat taraqqiyotining asosiy (makro va mikro) maqsadlariga yo'naltirilgan innovatsion iqtisodiy tafakkur tushunchasining mohiyati, bilimlarning innovatsiyaga aylanish bosqichlaridagi iqtisodiy fikrlash tuzilmasi va turlari aniqlashtirilgan. Iqtisodiy fanlarni o'qitishda iqtisodiy tafakkurni rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalarini loyihalash jarayonining o'zaro aloqador elementlari belgilangan, oliy ta'lim muassasalarida iqtisodiy fanlarni o'qitishning ilmiy-uslubiy ta'minoti — pedagogik jarayonlarning metodik kompleksi (tavsiyalar, ishlanmalar, resurslar, ssenariylar) hamda bo'lajak mutaxassislarda iqtisodiy tafakkurning rivojlanish darajasini baholash tuzilmasi ishlab chiqilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan ilmiy-nazariy tahlil shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda innovatsion boshqaruv, pedagogik menejment, kelajak mutaxassis modeli, iqtisodiy kompetensiya va iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish yo'nalishlarida mahalliy hamda MDH olimlari tomonidan salmoqli ilmiy natijalar qo'lga kiritilgan. Shu bilan birga, tahlil ilg'or xorijiy, xususan, Yevropa va AQSh tajribasini milliy tizimga integratsiya qilish borasidagi tadqiqotlarni yanada kengaytirish zarurligini, shuningdek, oliy ta'limda kreativ yondashuv asosida bo'lajak mutaxassislarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash muammosini alohida tadqiq etishga ehtiyoj mavjudligini ko'rsatdi.

Adabiyotlar tahlili asosida shuni ta'kidlash mumkinki, iqtisodiyot ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan bo'lajak mutaxassislarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash metodlarini ishlab chiqish hamda ularda iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirish masalalari bo'yicha nazariy va amaliy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, mazkur yo'nalishda maqsadli ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. Abdullaev J.J. The impact of digital marketing on education export in regional higher education institutions // "Kasbiy ta'limda ilg'or xalqaro tajribalar asosida kadrlar tayyorlashni sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarishning dolzarb muammolari, yechimlari va istiqbollari" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Toshkent, 2026. – 1-jild. – B. 231–233. – DOI: 10.5281/zenodo.20130965.
2. Abdullaev J.J. Value Chain Evolution: Existing Theories, Vision, and Future Trend // European Journal of Economics, Finance and Business Development. – 2024. – Vol. 2, No. 3. – P. 1–7.
3. Abdullayev J. Dunyo mamlakatlarida xorijiy talabalar oqimi tahlili va ta'lim eksportining demografik salohiyati // Green Economy and Development. – 2025. – Vol. 3, No. 4. – DOI: 10.5281/zenodo.15400804.
4. Abdullayev J. O'zbekistonda tibbiy ta'lim eksportining rivojlanish tendensiyalari // Green Economy and Development. – 2025. – Vol. 3, No. 3. – DOI: 10.5281/zenodo.15161877.
5. Abdullayev J. Theoretical Foundations of Value Chain Formation // Talqin va tadqiqotlar. – 2023. – T. 1. – № 21. – URL: https://talqinvatadqiqotlar.uz/index.php/tvt/article/view/1415.

6. Abdullayeva Sh.X. Professional kompetentlilikning ijtimoiy-psixologik asoslari : monografiya. – Fan va texnologiyalar markazining bosmaxonasi, 2017.
7. Ahmadxo'jayev H.T., Mirdadayev K.M., Qozoqov O.S. Menejment va strategiyani boshqarish. – Ilm ziyo, 2004.
8. Aybeshov H.A., Ergashev A., Yo'lchiyev E., Ismoilov A. Marketing asoslari : amaliy mashg'ulotlar. – Ilm ziyo, 2011.
9. Azimov B.F., Abdullaev Zh.Zh. The Role of Export Activity in the Country's Economy // Confrencea. – 2022. – Vol. 5, No. 5. – P. 87–91. – URL: https://confrencea.org/index.php/confrenceas/article/view/138.
10. Babanskiy Yu.K. Классификация методов обучения [Elektron resurs]. – 2022. – URL: https://studbooks.net/1756455/pedagogika/klassifikatsiya_metodov_obucheniya_babanskiy.
11. Ergashev A. Bo'lajak o'qituvchilarni integratsion kasbiy faoliyatga tayyorlash mexanizmlari muammo sifatida // TDPU Ilmiy axborotnomasi. – 2022. – № 8. – B. 273–277.
12. Hakimov R.R. Noiqtisodiy OTM bo'lajak mutaxassislarida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari : dissertatsiya avtoreferati. – 2005.
13. Ilxomov B.I. Professional ta'lim tizimi boshqaruv xodimlarining iqtisodiy kompetentligini rivojlantirish (malaka oshirish tizimi misolida) : pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2021.
14. Inoyatov U.I., Muslimov N.A. Pedagogika : nopedagogik oliy ta'lim muassasalari uchun darslik. – 2013.
15. Ismailova A.A. Национальная оценка образовательных достижений учащихся на основе опыта программы PISA. – 2013.
16. Jumanov X.T. Iqtisodiy bilim asoslarini o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2019.
17. Kamalova K.N. Bo'lajak mutaxassis-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari : nomzodlik dissertatsiyasi, 13.00.01. – Toshkent, 2005.
18. Karimova V.M. va boshq. Boshqaruv psixologiyasi : o'quv qo'llanma. – Fan va texnologiya, 2008.
19. Kozlova S.A. Психолого-педагогические основы организации общения детей дошкольного возраста. – Юрайт, 2023.
20. Krayevskiy V.V. Методология педагогического исследования : пособие для педагога-исследователя. – Изд-во СамГПИ, 1994.
21. Madrahimov H., Madrahimova R. Suv xo'jaligi iqtisodi va uni rejalashtirish. – Sharq, 2002.
22. Morozova G.M. Формирование экономической компетентности студентов вуза в процессе их профессионального образования : диссертация по специальности 13.00.08. – Sana ko'rsatilmagan.
23. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – 2015.
24. Nabiyev G'.A. Umumiy o'rta ta'lim maktablari bo'lajak mutaxassislarining iqtisodiy munosabatlarga kirishish ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyalari ("Iqtisodiy bilim asoslari" fani misolida) : pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Namangan, 2021.
25. O'lmasov A. Iqtisodiy bilim asoslari : uslubiy qo'llanma. – G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2003.
26. Ovakimyan E.E. Развитие экономической компетентности студентов вуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. – Chelyabinsk, 2010.
27. Pautova M.A. Формирование коммуникативной компетентности студентов экономических вузов как педагогическая проблема // Современное образование: традиции и новации. – 2006. – С. 284–285.
28. Podlavilcheva N.P. Дедуктивный метод как фактор эффективного формирования профессиональных компетенций студентов вуза экономического профиля : дис. ... канд. пед. наук. – Tula, 2013.
29. Puziyenko Yu.V. Формирование экономической компетентности студентов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Orenburg, 2007.
30. Qodirov B.S. Innovative Development Prospects of the New Uzbekistan // Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Vol. 3, No. 12. – P. 902–904.
31. Quchqorova M.N. Kompleks yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining iqtisodiy madaniyatini rivojlantirish : pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Nukus, 2020.
32. Razzoqov A., Toshmatov Sh., O'rmonov N. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. – Moliya, 2002.
33. Saipnazarov A.Sh. Akademik litseylar matematika kursida bo'lajak mutaxassislarning iqtisodiy ko'nikma va malakalarini rivojlantirish : nomzodlik dissertatsiyasi, 13.00.02. – Toshkent, 1998.
34. Salimov V.T., Hamidov Q.S., O'roqov N.I. Mikroiqtisodiyot : o'quv qo'llanma. – Ijod dunyosi, 2003.
35. Sayfullayeva N.Z. Bo'lajak mutaxassislarda iqtisodiy tafakkurni innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish (iqtisodiy fanlarni o'qitish misolida) : pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Samarqand, 2022.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz